

TRANSTRÖMERS SAPFISKA STROFER

Tomas Tranströmer får till slut sitt nobelpris i litteratur efter att ha tillhört finalfältet under så många år. En värdig och läsvärd pristagare som vi alla gläds med.

Tranströmers dikter är skenbart enkla, har flera betydelseplan och kan därför läsas med behållning av de flesta. Det kanske mest kännetecknande är det rika bildspråket, hans metaforer. Där kavajen är luggsliten som en vargflock, lakantvättens fjäril fladdrar vid knuten, insjön är ett fönster mot jorden, stjärnbilderna stampar i sina spiltor.

En dikt som lämpar sig för läsning under stormiga höstdagar, då naturen åter tagit kontrollen över stränderna, är "Ostinato":

*Under vråkens kretsande punkt av stillhet,
rullar havet dånande fram i ljuset,
tuggar blint sitt betsel av tång och frustar
skum över stranden.*

*Jorden höljs av mörker som flädermössen
pejlar. Vråken stannar och blir en stjärna.
Havet rullar dånande fram och frustar
skum över stranden.*

En renodlad naturskildring, där människan möjligen kan anas som observatör om ens det. Man upplever kontrasten mellan vråkens punktlika stillhet och havets kraftfulla rörelser, mellan dagens ljus och nattens mörker. Och bilden av havet som "tuggar blint sitt betsel av tång".

Inför naturens storslagna skådespel känns människolivet bräckligt och kort – medan havet har stampat, vindarna blåst och stjärnhimlen strålat i miljarder år.

Tomas Tranströmers lyrik kan vid första påseendet uppfattas som fri och obunden prosa. Men inte sällan döljer sig – som här – sappfiska strofer med stränga formkrav både vad gäller rytm och stavelseräkning. De fanns med redan i hans första samling "17 dikter" som kom ut 1954.

Sappfisk versform har 11+11+11+5 stavelser. De tvåstaviga trokeernas betoning av första stavelsen ger tyngd och allvar, samtidigt som den trestaviga daktylen, i mitten av långraderna och i inledningen av slutraden, bryter det taktfasta och får dikten att flöda som fri prosa.

I en annan dikt från debutsamlingen, med titeln "Kväll – morgon", lyder den första strofen:

*Månens mast har murknat och seglet skrynklas.
Måsen svävar drucken bort över vattnet.
Bryggans tunga fyrkant är kolnad. Snåren
dignar i mörkret.*

Tranströmer skruvar här upp formkraven ytterligare med alliteration (månens/mast/murknat/måsen/mörkret, drucken/dignar, seglet/skrynklas) och med vokalrim (månen/måsen/snåren).

Personifiering (måsen drucken, snåren dignar) och metaforer (månens mast, bryggan kolnad) bidrar till att skapa en ödesmättad kvällsstämning.

Den sappfiska versformen användes redan 600 f.Kr. av en kvinnlig grekisk lyriker, Sapfo som levde på ön Lesbos, och senare av de romerska skalderna Catullus och Horatius. I sina dikter återknyter modernisten Tranströmer till antikens mästare.

SUNE AXELSSON

*Sune Axelsson är forskare och författare med två egna diktsamlingar bakom sig.
Han är just nu aktuell med boken: VÅR RESA I TIDEN.*